

Socialdepartementet

Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47)

– ert diarienummer S2020/06592

Förvaltningsrätten har beretts tillfälle att lämna synpunkter på betänkandet, och har granskat utredningens förslag utifrån perspektiv domstolen kan anlägga.

Allmänt

Förvaltningsrätten har inget att erinra mot utredningens förslag på ny struktur och konstruktion av lagen, definitioner eller begreppsanvändningen.

Förvaltningsrätten har heller inget att erinra mot att bestämmelserna om särskilt avgift upphävs, eller att ordningsföljden ändras vad gäller ansvarig kommun.

Vetenskap och beprövad erfarenhet

Förvaltningsrätten har inga invändningar mot syftet med förslaget att införa en ny bestämmelse i socialtjänstlagen om att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Förvaltningsrätten har dock synpunkter på hur en kunskapsbaserad socialtjänst ska implementeras.

Vetenskap och beprövad erfarenhet återfinns i annan lagstiftning som en slags rättslig standard, uttalad eller implicit, t.ex. hälso- och sjukvårdslagen, patientsäkerhetslagen och patientlagen. Den s.k. patienträtten innebär dock ingen rätt att utkräva rättigheter i en juridisk betydelse, eller få sitt fall prövat i domstol.

I utredningen konstateras att inom socialtjänsten i många fall saknas vetenskaplig kunskap om vilka utrednings- och bedömningsmetoder samt insatser som är mest lämpade för olika målgrupper och vilka metoder som ska undvikas.

Den föreslagna bestämmelsen placeras i ett kapitel som handlar om socialtjänstlagens kvalitet. I utredningen omtalas på flera platser att hänsyn ska tas till vetenskap och beprövad erfarenhet vid utformningen av insatser, även försörjningsstöd, samt att övervägandena ska dokumenteras i utredning och beslut. Det anges också att även om socialtjänsten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet, kvarstår biståndsprövningens begränsningar. Bestämmelsen är dock utformad så att

verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Vetenskap och beprövad erfarenhet ska enligt utredningens förslag vid utformningen av specifika biståndsinsatser till individer ingå som en bedömningsgrund. Det kommer då ingå som en bedömningsgrund även vid en domstolsprövning om beslutet överklagas. Hur vetenskap och beprövad erfarenhet skulle förhålla sig till övriga omständigheter vid val av insats, t.ex. den önskade insatsens lämplighet, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål är svårt att veta. Den skulle dock kunna innebära att utredningens förslag att den nya lagen ska återfå tydligare ramlagskonstruktion, kan bli ihålig.

En delad biståndsbestämmelse

Förvaltningsrätten har, av de skäl som redogörs för i utredningen, inget att erinra mot att nuvarande biståndsbestämmelse delas upp på så sätt att ekonomiskt bistånd och bistånd för livsföringen regleras i separata bestämmelser. Förvaltningsrätten har inte heller någon erinran mot att begreppet skälig levnadsnivå ersätts av begreppet skäliga levnadsförhållanden när det gäller bistånd för livsföringen. Förvaltningsrätten vill dock uppmärksamma på risken för att det kan uppstå situationer där en viss typ av biståndsinsats inte tydligt kan hänföras till den ena eller den andra bestämmelsen och att gränsdragningsproblem därmed kan uppstå.

Insatser utan föregående individuell behovsprövning

Frågan om myndighetsutövning är komplicerad och det finns utrymme för olika tolkningar. Förvaltningsrätten instämmer i att överlämnande bara bör kunna ges för en generell och objektivt avgränsad grupp där inkludering- och exkluderingsskriterier anges på ett sådant sätt att kommunalrättsliga principer beaktas. För att det inte ska bli fråga om myndighetsutövning bör bedömningsutrymmet vid efterföljande beslut hos utföraren vara begränsat.

Kommunerna väljer sannolikt olika lösningar, och det framgår av utredningens förslag att detta förutsätts. Kommunerna får ett förhållandevis stort handlingsutrymme genom utredningens förslag. Förvaltningsrätten antar att kommunens beslut att överlämna insatser utan föregående behovsprövning till privata utförare kan laglighetsprövas i domstol.

Förvaltningsrätten bedömer att beslut om insatser utan behovsprövning på individnivå kan bli myndighetsutövning, beroende på hur väl kommunen styr utföraren och vilken insats det är fråga om. Ett felaktigt nej till en insats utan behovsprövning, eller en indragning av en pågående insats utan behovsprövning, skulle få betydelse för den enskilde. Om det i det enskilda fallet var myndighetsutövning, men det saknades möjlighet att överklaga, anser förvaltningsrätten att detta inte är rättssäkert.

Ändring av gynnande beslut

Förvaltningsrätten är positiv till att det införs en uttrycklig bestämmelse om möjlighet att ändra gynnande beslut om fortlöpande insatser vid väsentligt ändrade förhållanden hänförliga till den enskilde.

Socialtjänstlagen och kommunallagen

Förvaltningsrätten är positiv till att möjligheten att delegera beslutanderätt till utskott förtydligas och att delegation av ärenden enligt LVU utvidgas till att omfatta även beslut om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort som inte är brådskande. Förvaltningsrätten anser vidare att beslut om utreseförbud enligt 31 b §, 31 d § och 31 i § LVU, som idag räknas upp i 10 kap. 4 § SoL bör ingå i uppräknningen även i den nya lagen.

Detta svar har beslutats av lagmannen Björn Johansson, rådmannen Karin Granholm (föredragande), rådmannen Lena Bergsdorf, rådmannen Patrik Södergren, förvaltningsrättsfiskalen Amanda Hugosson (föredragande) och förvaltningsrättsfiskalen Saga Henriksdotter.

Björn Johansson

(Remissvaret skickas endast via e-post)